

Nowe 15.06.2020

**Dyrektor Departamentu
Spraw Rodzinnych i Nieletnich
Pani Beatę Turek**

Dotyczy: propozycji zmian w Ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich

Od marca 2019 trwają prace związane z wprowadzaniem nowej Ustawy ws. nieletnich, mającej zastąpić Ustawę z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich. Czyli ustawę z tego samego roku co Karta Nauczyciela. Co jakiś czas w mediach pojawiają się doniesienia, że wprowadzanie nowej Ustawy ws. nieletnich jest kwestią tygodni. Niestety, fakty są takie, że nic się w tej sprawie nie wydarzyło. Tymczasem nieletni w systemie orzekania są traktowani (delikatnie określając) wadliwie, a placówki podległe Ministrowi Sprawiedliwości pustoszeją. W konsekwencji ograniczane jest zatrudnienie w tych placówkach lub obniżana jest etatyzacja (kolejne obniżenie nastąpi wraz z zatwierdzeniem nowego arkusza organizacyjnego). Ma to bezpośrednie, negatywne przełożenie na efektywność pracy wychowawczej, opiekuńczej, edukacyjnej i terapeutycznej w tych placówkach.

Analizując informacje statystyczne oraz docierające do nas od rodziców nieletnich, sędziów rodzinnych oraz innych osób zainteresowanych problematyką orzeczeń, zwracamy się z prośbą o podjęcie przez Ministra Sprawiedliwości pilnej inicjatywy nowelizacji Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Proponujemy wprowadzenie zmiany skutkującej jednakowym traktowaniem przy orzekaniu nieletnich kierowanych do młodzieżowych ośrodków wychowawczych oraz nieletnich kierowanych do schronisk dla nieletnich, a dalej do zakładów poprawczych. W szczególności wnioskujemy o zapewnienie takich samych zapisów prawnych w zakresie prawa do korzystania z obrony prawnej. Mając powyższe na uwadze proponujemy zmianę treści art. 32c Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich i nadanie mu brzmienia:

„Art.32c

Jeżeli interesy nieletniego i jego rodziców albo opiekuna prawnego pozostają w sprzeczności, a nieletni nie ma obrońcy, w przypadku podejrzenia lub popełnienia przez nieletniego czynu karalnego, prezes sądu wyznacza mu obrońcę z urzędu”

Uzasadnienie

W chwili obecnej zapisy ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich dają prawo do obrońcy z urzędu jedynie nieletnim kierowanym w trybie poprawczym do schronisk dla nieletnich w związku z zamiarem dalszego umieszczenia w zakładzie poprawczym. Poza sporadycznymi wyjątkami, gdy nieletni jest niepełnosprawny lub chory psychicznie, prawa do obrońcy z urzędu pozbawiony jest nieletni umieszczany w młodzieżowym ośrodku wychowawczym. Inaczej mówiąc, jeżeli mamy do czynienia z tym samym czynem karalnym, oraz taką samą sytuacją materialną, uniemożliwiającą opłacenie obrońcy we własnym zakresie - jedynie nieletni sądzony w trybie poprawczym ma prawo do obrońcy z urzędu. Prawa takiego pozbawiony jest nieletni sądzony w trybie wychowawczym, którego skutkiem jest umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym. Sytuacja taka prowadzi do pozbawienia nieletnich konstytucyjnej gwarancji do równego traktowania wobec prawa. W naszej ocenie, prawo do obrońcy z urzędu powinno być zagwarantowane każdemu nieletniemu, bez względu na tryb postępowania sądowego.

Analizując docierające do nas informacje, rozwiązanie takie dawałoby również sędziom większe możliwości stosowania skutecznych środków wobec nieletnich sprawców czynów karalnych, unikając przy tym oskarżeń o ograniczanie praw nieletnich do obrony.

Bardzo często obserwujemy przypadki nieletnich, wobec których wielokrotnie umieszczanie w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych okazywało się nieskuteczne, a proces demoralizacji znacznie się pogłębiał. **Aktualna statystyka orzekania wygląda tak, że w latach 2016-2018 w zakończonych postępowaniach w związku z czynami karalnymi orzeczono 26273 środków wychowawczych w tym samym okresie tylko 432 środki poprawcze** (dane pochodzą z Ministerstwa Sprawiedliwości).

Nasz Związek dotarł do pisma dyrektora Niepublicznego Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Rejowcu Skierowanego do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich. Dyrektor tego ośrodka odpierając zarzuty przedstawione jego placówce przez Krajowy Mechanizm Prewencji, stara się zminimalizować wagę wskazań KMP i pokazuje skale podobnych zjawisk znanych mu placówkach. Przedstawione w tym dokumencie dane pozyskane z Ośrodka Rozwoju Edukacji są co najmniej zastanawiające. Przedstawiona analiza ucieczek idzie w setki. **Czy to jest determinanta do przeciwdziałania demoralizacji nieletnich oraz stwarzania warunków powrotu do normalnego życia?** Nie mówiąc już o przeciwdziałaniu dopuszczania się czynów karalnych przez tych nieletnich.

W kolejnym zagadnieniu dyrektor rzeczonego ośrodka odnosi się w swej analizie do czynów niepożądanych. Wskazany garnitur, jak to określono w dokumencie, „drastycznych wydarzeń” – według naszej wiedzy nie występują na terenie placówek podległych Ministrowi Sprawiedliwości. Czyny te pociągają za sobą konieczność interwencji Policji, która według analizy zawartej w dokumencie, idzie również w setki. Puenta dokumentu mówi o tym, że ilość wspomnianych wydarzeń niepożądanych nie odbiega istotnie od ilości wydarzeń w innych ośrodkach wychowawczych. W naszej ocenie pismo to jest koronnym argumentem na wadliwie skonstruowany system, a co gorsza – lekceważenie problemów wynikających z tego

faktu. (odpowieź na Pismo Nr KMP.573.5.2016JJ Dyrektor Niepublicznego Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Rejowcu)

Kolejne pytanie, które stawiamy jako pracownicy – praktycy resocjalizacji: czy jest to realizacja procesu zmierzającego do wychowania młodych ludzi na świadomych swych obowiązków członków społeczeństwa?

Istniejące dane mówią, że co czwarty Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy znajduje się w rękach prywatnych. Subwencja na ucznia kierowanego do tych ośrodków jest kilkunastokrotnie wyższa, niż na ucznia zwyczajnej szkoły. Zdaniem prof. Konopczyńskiego, ośrodki te, zamiast pełnić misję wychowawczą, prowadzą zwykły biznes.” („Wprost” 6 grudnia 2015).

Poddaliśmy nasze pismo opiniowaniu w placówkach podległych Ministrowi Sprawiedliwości, w których posiadamy Komisje. Odpowiedzi oddawały pełną lojalność wobec Ministra Sprawiedliwości i były ukierunkowane na oczekiwanie działań ze strony Ministra. Co ciekawe, w opinii dyrektora MOW, w którym pracują nasi związkowcy uzyskaliśmy pełne wsparcie dla naszej idei.

Reasumując, wnosimy o natychmiastowe rozpoczęcie działań mających na celu:

1. Zapewnienie bezpieczeństwa nieletnich i ich ochrony przed niewłaściwym traktowaniem we wszystkich rodzajach placówek pieczy zastępczej.
2. Bezzwłoczne wykorzystanie bazy placówek typu resocjalizacyjnego podległych Ministrowi Sprawiedliwości w procesie przeciwdziałania demoralizacji nieletnich. Istniejące placówki będące w gestii Ministra Sprawiedliwości, nie są w pełni wykorzystane. Mając na względzie dobro nieletniego, dalsze trwanie w tej sytuacji jest niewybaczalnym błędem. Prawidłowy nadzór Departamentu Spraw Rodzinnych i Nieletnich i podległemu mu Wydziału Nadzoru nad Zakładami dla Nieletnich nad placówkami resocjalizacyjnymi uniemożliwia powstanie zjawisk występujących w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych.